

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)
17 noiembrie 1987¹

**British-American Tobacco Company Ltd
și R. J. Reynolds Industries Inc.
împotriva
Comisiei Comunităților Europene**

„Concurență – Drepturile reclamanților –
Participație la capitalul unei societăți concurente”

Cauzele conexate 142 și 156/84

În cauzele conexate 142/84 și 156/84,

British-American Tobacco Company Ltd, cu sediul la Londra, reprezentată de domnul P. V. F. Bos, fost avocat în baroul din Amsterdam, apoi în baroul din Rotterdam, Nolst Trenité, cu cabinetul la Bruxelles, mandatat de către Coudert Brothers, attorneys at law, cu sediul la New York, cu cabinetul la Bruxelles, cu domiciliul ales la Luxemburg, la cabinetul domnului J. Loesch, 2, rue Goethe,

și

R. J. Reynolds Industries Inc., cu sediul la Winston Salem, Carolina de Nord, Statele Unite ale Americii, în persoana domnului Joseph F. Abely Jr., Vice Chairman of the Board, reprezentat de domnul J. F. Lever, QC, și domnul R. J. Buxton, QC, de la Gray's Inn Chambers, Gray's Inn, cu sediul la Londra, mandatați de către domniile A. J. C. Paines și M. J. Reynolds, de la cabinetul Allen and Overy, cu sediul la Londra și Bruxelles, cu domiciliul ales la Luxemburg, la cabinetul domnului J. Loesch, 2, rue Goethe,

reclamante,

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de consilierul său juridic, domnul A. McClellan și de domnișoara K. Banks, membră a serviciului său juridic, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul domnului G. Kremlis, membru al serviciului său juridic, bătiment Jean Monnet, Kirchberg,

pârâtă,

---

¹ [Limba de procedură: engleza](#)

susținută de

Philip Morris Incorporated, cu sediul la New York, reprezentată de domnul M. Siragusa, avocat în baroul din Roma, și de către domnul M. Waelbroeck, avocat în baroul din Bruxelles, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului E. Arendt, Centre Louvigny, 34 B, rue Philippe-II,

și

Rembrandt Group Limited, cu sediul la Stellenbosch, Republica Africa de Sud, reprezentată de către domnii C. Bellamy și K. B. Parker, din Gray's Inn, cu sediul la Londra, mandatați de către domnul Malcolm G. C. Nicholson, Soliciter al Slaughter and May, cu sediul la Londra, cu domiciliul ales la Luxemburg, la cabinetul domnilor Elvinger și Hoss, 15, Côte d'Eich,

interveniente,

având ca obiect anularea deciziei cuprinse în scrisoarea Comisiei nr. SG(84) D/3946 din 22 martie 1984 referitoare la cauzele nr. IV/30.342 și nr. IV/30.926, prin care erau respinse cererile introduse de reclamante, în aplicarea articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962 (JO 1962, p. 204) și în care se declara că anumite acorduri încheiate între părțile interveniente nu constituie încălcări ale articolelor 85 și 86 din Tratatul CEE.

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnii O. Due, președinte de cameră, G. C. Rodriguez Iglesias, T. Koopmans, K. Bahlmann și C. Kakouris, judecători,

avocat general: domnul G. F. Mancini,
grefier: doamna B. Pastor, administrator,

având în vedere raportul de ședință completat în urma procedurii orale din 12 noiembrie 1986,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 17 martie 1987,

pronunță prezenta

Hotărâre

1. Prin cererile depuse la grefa Curții la 4 și la 20 iunie 1984, British-American Tobacco Company Ltd, cu sediul la Londra, și R. J. Reynolds Industries Inc., cu sediul la Winston Salem, Carolina de Nord, Statele Unite ale Americii, au introdus, în temeiul articolului 173 alineatul (2)

din Tratatul CEE, două acțiuni pentru anularea deciziei cuprinse în scrisorile Comisiei nr. SG(84) D/3946 din 22 martie 1984 referitoare la cauzele nr. IV/30.342 și nr. IV/30.926, prin care erau respinse cererile introduse de reclamante, în aplicarea articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962 (JO 1962, p. 204) și în care se declara că anumite acorduri încheiate între Philip Morris Incorporated (denumită în continuare „Philip Morris”), cu sediul la New York, și Rembrandt Group Limited (denumită în continuare „Rembrandt”), cu sediul la Stellenbosch, Republica Africa de Sud, nu constituie încălcări ale articolelor 85 și 86 din Tratatul CEE. De asemenea, reclamantele solicită Curții să oblige Comisia să-și modifice poziția cu privire la cererile respective pentru a se conforma hotărârii Curții.

2. Prin ordonanțele din 28 noiembrie 1984, Curtea a admis ca Philip Morris și Rembrandt să intervină în sprijinul concluziilor Comisiei. Prin ordonanța din 26 septembrie 1984, Curtea a dispus conexarea celor două cauze în scopul procedurii orale și al pronunțării hotărârii.

3. Cererile introduse de reclamante în aplicarea articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 citat anterior erau orientate împotriva unor acorduri între Philip Morris și Rembrandt, în temeiul cărora prima dintre aceste societăți o cumpăra pe cea de-a doua, în schimbul unui preț de 350 milioane de USD, o participație de 50 % la capitalul Rothmans Tobacco (Holding) Ltd (denumită în continuare „Rothmans Holdings”), societate de investiții deținută în proporție de 100 % de Rembrandt și care deținea, în capitalul Rothmans International PLC (denumită în continuare „Rothmans International”), o participație suficient de mare pentru a controla această societate, producător important de țigarete pe piața comunitară, în special în Benelux. Prin aceste acorduri, Philip Morris a obținut o participație indirectă de 21,9 % din profitul concurentului său, Rothmans International.

4. Aceste acorduri (denumite în continuare „acordurile din 1981”) cuprindeau, de asemenea, prevederi care urmăreau să mențină echilibrul între părți în ceea ce privește participarea lor directă sau indirectă la capitalul Rothmans International și acordau fiecăreia dintre părți un „drept de refuz prealabil” în caz de cesiune, de către cealaltă parte, a participării la capitalul Rothmans Holdings.

5. În ceea ce privește gestiunea, acordurile din 1981 confereau celor două părți dreptul de a numi un număr egal de administratori în Consiliul de administrație al Rothmans Holdings. Acestea prevedeau că Rembrandt păstra funcțiile de gestiune, pe care le exercitase până la acel moment în ceea ce privește activitățile comerciale ale Rothmans International, și că datele care prezentau interes pentru concurență nu trebuia să fie comunicate societății Philip Morris, și cuprindeau dispoziții care urmăreau o cooperare între Philip Morris și Rothmans International în sectoare precum distribuția și fabricarea de comun acord, cunoștințele și cercetarea tehnică etc.

6. În urma cererilor depuse printre altele de reclamante, Comisia a adresat o comunicare a obiecțiilor către Philip Morris și Rembrandt și a declarat că acordurile din 1981 încălcau atât articolul 85, cât și articolul 86 din tratat. După negocieri cu Comisia, Philip Morris și Rembrandt au înlocuit în cele din urmă aceste acorduri cu noi acorduri care urmăreau să elimine obiecțiile Comisiei. Aceste ultime acorduri (denumite în continuare „acordurile din 1984”) fac obiectul deciziilor în litigiu ale Comisiei, în condițiile în care aceasta nu a considerat necesar să se adopte

o decizie în ceea ce privește acordurile originale din 1981, acestea din urmă fiind abrogate și înlocuite cu cele din 1984.

7. Prin acordurile din 1984, Philip Morris a restituit participația sa la capitalul societății Rothmans Holdings și, în schimb, a obținut o participare directă la capitalul societății Rothmans International. Această participație este de 30,8 %, dar reprezintă doar 24,9 % din drepturile de vot, în vreme ce partea de 30,8 % deținută de Rembrandt reprezintă 43,6 % din aceste drepturi.

8. La fel ca și acordurile din 1981, noile acorduri conferă un drept de preempțiune celeilalte părți în caz de cesiune a participației. De asemenea, numai întreaga participație a unei părți poate fi cesionată terților și doar către un singur cumpărător independent sau către cel puțin pentru zece cumpărători independenți. În cazul în care participația societății Rembrandt este vândută unui singur cumpărător, acesta trebuie să facă o ofertă identică pentru acțiunile societății Philip Morris. În cele din urmă, în caz de cesiune a participației uneia sau alteia dintre părți, acordurile prevăd posibilitatea de a stabili o repartizare egală a drepturilor de vot în cadrul Rothmans International.

9. Acordurile din 1984 sunt completate de anumite angajamente ale părților în raport cu Comisia. Aceste angajamente urmăresc în special să asigure lipsa unei reprezentări din partea Philip Morris în cadrul organelor de conducere ale Rothmans International și lipsa comunicării către Philip Morris a informațiilor privind grupul Rothmans International și care pot influența comportamentul grupului Philip Morris în relațiile de concurență între cele două grupuri în cadrul Comunității. De asemenea, Philip Morris s-a angajat să informeze Comisia cu privire la orice modificare adusă acordurilor și la orice creștere a portofoliilor de acțiuni în cadrul Rothmans International sau orice eventualitate în care Philip Morris ar obține 25 % sau mai mult din drepturile de vot din cadrul Rothmans International. În ultimele două cazuri, Comisia ar putea solicita o separare a intereselor respective ale Rothmans International și ale Philip Morris care asigură menținerea statu-quo-ului pentru o perioadă de trei luni, în cursul căreia Comisia poate decide ce noi măsuri ar fi eventual corespunzătoare.

10. Pentru o expunere mai amplă a faptelor, a procedurii, precum și a motivelor și argumentelor prezentate de reclamante, Comisie și interveniente, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar nu sunt reluate în cele ce urmează decât în măsura în care acest lucru este necesar pentru raționamentul Curții.

I – Cu privire la admisibilitatea acțiunii

11. Una dintre interveniente, Rembrandt, contestă admisibilitatea acțiunilor pe motiv că, pe de-o parte, scrisorile din 22 martie 1984 ale Comisiei nu erau decizii în sensul articolului 173 alineatul (2) din tratat și că, pe de altă parte, reclamantele nu sunt direct și individual vizate în sensul articolului respectiv. Comisia, în ceea ce o privește, susține faptul că, în măsura în care reclamantele concluzionează în sensul obligării Comisiei de către Curte la adoptarea unei decizii specifice, iar acțiunile trebuie respinse ca inadmisibile.

12. În ceea ce privește cererile de anulare, este necesar să se constate că, la cererea reclamantelor, Comisia a redactat și a adresat reclamantelor scrisorile sale din 22 martie 1984 sub forma unei „decizii”. De asemenea, aceste scrisori au conținutul unei decizii și produc efectele acesteia, dat fiind că pun capăt anchetei întreprinse, conțin o apreciere a acordurilor în cauză și împiedică reclamantele să solicite redeschiderea anchetei, cu excepția cazului în care acestea nu aduc elemente noi. Fără a fi necesar să se decidă dacă o intervenientă poate invoca o excepție de inadmisibilitate, constatările respective sunt suficiente pentru a califica scrisorile Comisiei din 22 martie 1984 drept decizii adresate reclamantelor, în sensul articolului 173 alineatul (2) din tratat și, prin urmare, pentru a elimina obiecțiile invocate în această privință.

13. În schimb, acțiunile sunt inadmisibile în măsura în care acestea solicită Curții să oblige Comisia să adopte un act care să înlocuiască actul atacat, Curtea neputând, în cadrul procedurii de control al legalității stabilite prin articolul 173, să pronunțe o asemenea somație.

II – Cu privire la fond

14. Motivele reclamantelor se referă la procedura administrativă, la aprecierea Comisiei cu privire la acorduri și la motivarea deciziilor.

A – Cu privire la procedura administrativă

15. Reclamantele susțin în special faptul că, în calitate de autoare ale cererilor întemeiate pe articolul 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, acestea nu au fost suficient de mult asociate anchetei având ca obiect acordurile în litigiu, care a fost întreprinsă de Comisie.

16. În acest sens, rezultă din dosar că, sub rezerva pasajelor care, în opinia Philip Morris și Rembrandt, se încadrează la secret de afaceri, Comisia a transmis reclamantelor copii ale comunicării obiecțiilor sale din 19 mai 1982, declarând că acordurile din 1981 încălcau articolele 85 și 86 din tratat. Reclamantele au avut, de asemenea, ocazia să comenteze răspunsurile date de Philip Morris și Rembrandt față de comunicarea obiecțiilor și au participat la audierea care a avut loc între 5 și 7 octombrie 1982. După audiere, reclamantele au primit procesele-verbale ale acesteia și au avut ocazia să comenteze observațiile suplimentare pe care Philip Morris le-a prezentat în scris ca urmare a audierii.

17. În mai 1983, Comisia a informat reclamantele că Philip Morris și Rembrandt au adus anumite modificări la acordurile din 1981 și au avut loc un schimb de scrisori și reuniuni între reclamante și Comisie în această privință. După ce Philip Morris et Rembrandt au decis în cele din urmă să înlocuiască acordurile din 1981 cu noile acorduri din 1984, reclamantele, în conformitate cu articolul 6 din Regulamentul nr. 99/63 al Comisiei din 25 iulie 1963 privind audierile prevăzute la articolul 19 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului (JO, p. 2268), au fost informate prin scrisorile din 16 decembrie 1983 de faptul că s-a hotărât de către Comisie că nu mai erau motive suficiente pentru a aproba cererile lor și au fost invitate să prezinte eventualele observații complementare. În acest scop, reclamantele au fost informate cu privire la conținutul noilor acorduri și ale angajamentelor asumate de Philip Morris și Rembrandt. Comisia a adoptat

deciziile în litigiu doar după ce a primit observațiile reclamantelor cu privire la noile acorduri și cu privire la angajamentele respective .

18. Reclamantele admit că, până la negocierile privind modificările aduse acordurilor inițiale, au fost asociate îndeaproape anchetei întreprinse de către Comisie, dar susțin că, dat fiind că nu le-a comunicat anumite documente și părți ale unor documente, Comisia a dat un sens mult prea larg noțiunii de „secret de afaceri”. Acestea susțin de asemenea că ar fi trebuit să fie admise pentru a lua parte la negocierile respective sau, cel puțin, că ar fi trebuit să fie informate în mod regulat cu privire la evoluția acestora prin transmiterea unor procese-verbale. Reclamantele consideră că, în privința acestor aspecte, Comisia a comis nereguli de procedură care constituie în privința lor o încălcare a dreptului la apărare, astfel cum a fost definit în jurisprudența Curții.

19. Este necesar să se remarce faptul că jurisprudența invocată de reclamante se referă la dreptul la apărare al întreprinderilor în privința cărora Comisia efectuează ancheta. Or, o asemenea anchetă nu constituie o procedură contradictorie între întreprinderile în cauză, ci o procedură inițiată de Comisie din oficiu sau la cerere, în exercitarea misiunii sale de a asigura respectarea normelor de concurență. Rezultă că întreprinderile împotriva cărora este inițiată procedura și cele care au introdus o cerere în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 17 care justifică existența unui interes legitim pentru încetarea încălcării pretinse nu se află în aceeași situație procedurală, iar acestea din urmă nu se pot prevala de dreptul la apărare în sensul jurisprudenței invocate.

20. În schimb, astfel cum rezultă în special din hotărârea din 28 martie 1985 (CICCE/Comisie, 298/83, Rec., p. 1105), reclamanții trebuie să aibă posibilitatea de a-și urmări interesele legitime în cadrul procedurii administrative, iar Comisia trebuie să analizeze toate elementele de fapt și de drept care îi sunt aduse la cunoștință de reclamanți. Cu toate acestea, drepturile procedurale ale reclamanților nu sunt la fel de extinse precum dreptul apărării întreprinderilor în privința cărora Comisia efectuează ancheta. În orice caz, acestea sunt limitate în măsura în care pun în discuție acest drept al apărării.

21. În hotărârea sa din 24 iunie 1986 (AKZO Chemie BV și AKZO Chemie UK Ltd/Comisia, 53/85, Rec., p. 1965), Curtea a recunoscut că obligația secretului profesional enunțată la articolul 214 din tratat și la articolul 20 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 este atenuată în privința reclamanților, iar Comisia poate comunica acestora anumite informații reglementate de secretul profesional, în măsura în care această comunicare este necesară pentru buna desfășurare a investigației. În aceeași hotărâre, Curtea a subliniat, cu toate acestea, că petentul nu poate, în orice caz, să primească o comunicare a documentelor care conțin secrete de afaceri și a precizat mijloacele prin care întreprinderea care face obiectul anchetei se poate opune unei asemenea comunicări.

22. În aceste cauze, reclamantele nu au adus elemente care să demonstreze că Comisia nu le-a comunicat documente pe care le-ar fi putut transmite fără a divulga secrete de afaceri. Prin urmare, această primă parte a motivului trebuie respinsă.

23. În ceea ce privește obiecția privind negocierile pe care Philip Morris și Rembrandt le-au purtat cu Comisia pentru modificarea acordurilor inițiale, este necesar să se amintească faptul că procedura administrativă constituie, printre altele, o ocazie, pentru întreprinderile în cauză, de a

adapta acordurile sau practicile în cauză la normele din tratat. Această posibilitate presupune dreptul întreprinderilor și al Comisiei de a iniția negocieri confidențiale pentru a stabili modificările care pot duce la eliminarea obiecțiilor acesteia.

24. Un asemenea drept ar fi compromis în cazul în care petenții ar trebui să asiste sau să fie ținuți la curent în mod constant cu privire la dezvoltarea acestor negocieri pentru a-și prezenta observațiile cu privire la diferitele propuneri ale uneia sau alteia dintre părți. Interesele legitime ale petenților sunt pe deplin garantate atunci când aceștia sunt informați cu privire la rezultatul acestor negocieri în funcție de care Comisia decide închiderea dosarului întemeiat pe plângerea lor. Or, în privința acestui aspect, reclamantele au primit toate informațiile pertinente cu ocazia scrisorilor pe care Comisia le-a adresat acestora în temeiul articolului 6 din Regulamentul nr. 99/63. Prin urmare, cea de-a doua parte a motivului trebuie, de asemenea, respinsă.

25. În aceeași ordine de idei, reclamantele afirmă că, în cursul negocierilor dintre Philip Morris și Comisie, s-a exercitat o presiune asupra Comisiei, în special de către un fost membru al acesteia. În această privință, este suficient să se constate faptul că reclamantele nu au furnizat nici un element în sprijinul acestei afirmații

26. În cele din urmă, reclamantele contestă faptul că, în deciziile în litigiu, Comisia a adăugat argumente noi în raport cu scrisorile menționate la articolul 6 din Regulamentul nr. 99/63 și cu privire la care reclamantele nu au avut ocazia să se pronunțe în prealabil.

27. Acest argument trebuie, de asemenea, respins. Reclamantele au avut ocazia, ca petente, să adopte o poziție cu privire la argumentele prezentate în scrisorile respective. Faptul că observațiile reclamantelor au determinat reflecții ulterioare din partea Comisiei, iar aceasta, pentru motivul respectiv, a considerat că este util să se adauge argumente suplimentare în deciziile finale nu creează obligația, pentru Comisie, de a le audia din nou înainte de a adopta aceste decizii.

28. Din considerentele precedente rezultă că motivul privind procedura administrativă trebuie respins pentru că nu este întemeiat în ansamblul său..

B — Cu privire la aprecierile Comisiei în ceea ce privește acordurile

29. Reclamantele invocă faptul că, în deciziile în litigiu, Comisia a aplicat greșit articolele 85 și 86 din tratat și că a comis o greșeală evidentă considerând că angajamentele asumate de Philip Morris și Rembrandt erau suficiente pentru a evita o încălcare a acestor articole.

30. Trebuie să se constate, în primul rând, că deciziile în litigiu se referă doar la acordurile din 1984, nu la cele din 1981, care și-au păstrat interesul doar în măsura în care arată intențiile inițiale ale părților. Aceste cauze pun astfel în special problema dacă și, după caz, în ce condiții, o participare minoritară la capitalul unei întreprinderi concurente poate constitui o încălcare a articolelor 85 și 86 din tratat.

31. Întrucât participația la capitalul Rothmans International face obiectul acordurilor încheiate între întreprinderi care, după intrarea în vigoare a acestor acorduri, rămân întreprinderi independente, este necesar, în primul rând, să se analizeze această problemă în temeiul articolului 85.

Cu privire la aplicarea articolului 85

32. Reclamantele susțin, în esență, că trebuie să se presupună că există o restrângere a concurenței atunci când o întreprindere dobândește o participație semnificativă, deși minoritară, la capitalul unei întreprinderi concurente. O asemenea participație ar avea cu siguranță o influență asupra comportamentului comercial al întreprinderilor în cauză, în special pe o piață stagnantă și, într-o mare măsură, oligopolistică, precum piața țigaretelor sau orice tentativă de a extinde cota de piață a unei întreprinderi s-ar desfășura în detrimentul întreprinderilor concurente. Pe această piață, legăturile create între doi dintre operatorii cei mai importanți ar rupe echilibrul concurențial.

33. În opinia reclamantelor, tranzacția în cauză nu are doar ca efect, ci și ca obiect, restrângerea concurenței. Acest fapt ar decurge din relațiile între acordurile în litigiu și acordurile inițiale din 1981, care prevedeau o cooperare comercială între părți. Philip Morris ar fi putut să-și procure o participare directă la capitalul Rothmans International prin intermediul drepturilor dobândite în temeiul acestor acorduri inițiale. Nimic n-ar indica faptul că ideea unei cooperări comerciale ar fi fost abandonată, cu atât mai mult cu cât prețul plătit de Philip Morris a rămas același. Intenția de a coopera pe piața comunitară ar fi, de altfel, confirmată de existența unor acorduri de cooperare între Philip Morris și Rothmans International în Indonezia, Malaezia și Filipine.

34. Reclamantele susțin de asemenea că efectul și obiectivul anticoncurențial al acordurilor în litigiu sunt sporite de clauzele privind dreptul de preempțiune, în cazul în care una dintre părți ar dori să-și cedeze participația la capitalul Rothmans International. Aceste clauze ar urmări să-i ofere societății Philip Morris posibilitatea de a dobândi controlul asupra Rothmans International și ar demonstra că participația nu constituie o simplă investiție pasivă. Faptul că utilizarea acestor clauze este contrară articolului 85 este suficient în sine pentru a se constata că acordurile au drept scop restrângerea concurenței.

35. În cele din urmă, angajamentele impuse de Comisie nu ar fi deloc suficiente pentru a elimina caracterul anticoncurențial al acordurilor. Pe de o parte, angajamentele privind gestiunea actuală a Rothmans International nu ar împiedica Philip Morris să exercite o influență informală ca acționar important al Rothmans International. Pe de altă parte, angajamentele privind separarea intereselor Philip Morris și Rothmans International în caz de utilizare de către Philip Morris a dreptului său de preempțiune s-ar referi la perioada ulterioară încălcării articolului 85 și nu s-ar aplica în cazul în care Philip Morris ar obține controlul efectiv asupra Rothmans International ca urmare a vânzării participației societății Rembrandt la cel puțin 10 cumpărători independenți unul față de celălalt și față de Philip Morris.

36. Este necesar să se amintească faptul că, pentru a intra sub incidența articolului 85, un acord trebuie să aibă ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței comune.

37. În cazul în care faptul că o întreprindere are o participație la capitalul unei întreprinderi concurente nu constituie în sine un comportament care restrânge concurența, o asemenea participație poate, cu toate acestea, să constituie un mijloc care poate influența comportamentul comercial al întreprinderilor în cauză, astfel încât să restrângă sau să denatureze concurența pe piața în care aceste două întreprinderi desfășoară activități comerciale.

38. Aceasta se întâmplă în special în cazul în care, prin participarea sau prin clauze accesorii ale acordului, întreprinderea care investește obține un control de drept sau de fapt asupra comportamentului comercial al celeilalte întreprinderi sau în cazul în care acordul prevede o cooperare comercială între întreprinderi sau creează structuri care pot promova o asemenea cooperare.

39. Acest lucru se întâmplă, de asemenea, în cazul în care acordul prevede pentru întreprinderea care investește posibilitatea de a-și consolida, într-o etapă ulterioară, poziția prin preluarea controlului efectiv asupra celeilalte întreprinderi. Este necesar să se țină seama nu doar de efectele actuale ale acordului, ci și de efectele potențiale ale acestuia și de posibilitatea ca acordul să se înscrie într-un plan pe termen lung.

40. În cele din urmă, orice acord trebuie evaluat în contextul său economic și, în special, în funcție de situația pieței în cauză. Atunci când întreprinderile în cauză sunt societăți multinaționale care își exercită activitățile la scară mondială, nu este posibil să nu se țină seama de relațiile acestora în afara Comunității. În special, trebuie să se ia în considerare posibilitatea ca acordul în cauză să facă parte dintr-o politică de cooperare globală între întreprinderile care sunt părți la acord.

41. În lumina tuturor acestor considerații, este necesar să se analizeze dacă, la evaluarea acordurilor din 1984, Comisia a constatat în mod eronat că nu s-a stabilit un scop sau un efect anticoncurențial.

42. În ceea ce privește situația pe piața țigaretelor, Comisia a constatat, în comunicarea obiecțiilor referitoare la acordurile din 1981, că această piață a stagnat din punct de vedere cantitativ din 1976 până în 1980, perioadă analizată de către Comisie. Aceasta a constatat, de asemenea, că, exceptând piețele franceze și italiene unde există monopoluri de stat, piața comunitară este dominată de șase grupuri de întreprinderi, între care se numără cele care sunt reclamante și interveniente în prezenta cauză.

43. Comisia consideră că, pe piața țigaretelor, stagnantă și oligopolistică, și în lipsa unei concurențe veritabile la nivelul prețului sau al cercetării, publicitatea sau achiziționarea de întreprinderi constituie principalele instrumente de creștere a cotei de piață a unui operator economic. De asemenea, dat fiind că piața este dominată de mari întreprinderi, care dispun de mijloace și de cunoștințe tehnice semnificative, iar publicitatea este foarte importantă, ar fi foarte dificil, pentru o nouă întreprindere, să pătrundă pe piață.

44. Este necesar să se admită că, în condițiile de piață descrise astfel de către Comisie și, în esență, necontestate de celelalte părți în proces, orice întreprindere care dorește o creștere a cotei sale de piață ar fi tentată puternic, în cazul în care ar apărea această ocazie, să preia controlul unei întreprinderi concurente. De asemenea, trebuie să se recunoască faptul că, în circumstanțele respective, orice tentativă de a prelua controlul și orice acord care poate încuraja o cooperare comercială între două sau mai multe dintre aceste întreprinderi dominante prezintă riscul de a determina restrângerea concurenței.

45. În fața unei asemenea situații de piață, Comisia trebuie să dovedească o vigoare deosebită. Aceasta trebuie, în special, să analizeze dacă un acord care, la prima vedere, prevede doar o investiție pasivă într-o întreprindere concurentă, nu urmărește, în realitate, să preia controlul acestei întreprinderi, după caz, într-o etapă ulterioară, sau să instituie o cooperare între întreprinderi în vederea partajării pieței. Nu este mai puțin adevărat că, pentru constatarea unei încălcări a articolului 85 de către Comisie, aceasta trebuie să poată demonstra că acordul are ca obiect sau ca efect influențarea comportamentului concurențial al întreprinderilor pe piața în cauză.

46. În această privință, este necesar să se constate că acordurile din 1984 și angajamentele asumate de Philip Morris și Rembrandt în raport cu Comisia exclud reprezentarea societății Philip Morris în consiliul de administrație și în cadrul oricărui organ de conducere al Rothmans International și limitează participarea Philip Morris la mai puțin de 25 % din drepturile de vot. Pe de altă parte, cota deținută de Rembrandt reprezintă 43,6 % din drepturile de vot, ceea ce, datorită dispersării restului acestor drepturi și ținând seama de reprezentarea societății Rembrandt în cadrul organelor de conducere ale Rothmans International, îi permite societății Rembrandt să continue să stabilească politica comercială a Rothmans International pe piața țigaretelor.

47. Este necesar, de asemenea, să se constate că, spre deosebire de acordurile din 1981, cele din 1984 nu conțin nici o clauză privind o cooperare comercială, că nu creează nici o structură care să încurajeze o asemenea cooperare între Philip Morris și Rothmans International și că întreprinderile s-au angajat să nu schimbe informații care pot influența comportamentul lor concurențial. Sub rezerva unor clauze privind cesiunea eventuală, de către una sau alta dintre părți, a cotei sale din capitalul Rothmans International, care vor fi analizate mai târziu, dispozițiile acordurilor din 1984, astfel cum au fost completate de angajamentele asumate față de Comisie, nu sunt, prin urmare, suficiente, pentru a demonstra că aceste acorduri au ca obiect sau ca efect permiterea uneia dintre întreprinderi să influențeze comportamentul comercial al celeilalte.

48. Trebuie să se analizeze, de asemenea, dacă participarea societății Philip Morris la capitalul Rothmans International în aceste circumstanțe obligă în mod necesar întreprinderile implicate să ia în considerare interesul celeilalte părți în stabilirea politicii lor comerciale, astfel cum susțin reclamantele .

49. În ceea ce privește Rembrandt, Comisia susține că această întreprindere își păstrează interesul pentru a profita cât mai mult de investiția sa în Rothmans International și că, datorită drepturilor sale de vot și raporturilor tradiționale de conducere cu această din urmă societate, aceasta este, practic, capabilă să controleze politica comercială a Rothmans International fără a ține seama de

interesele societății Philip Morris. Cu toate că drepturile de vot ale Philip Morris sunt suficiente pentru a bloca anumite decizii cu caracter excepțional, această posibilitate ar fi mult prea ipotetică pentru a constitui o amenințare reală, care să poată influența Rembrandt în ceea ce privește gestiunea Rothmans International. Nu ar exista nici un motiv pentru a se presupune că directorii și personalul societății Rothmans International nu au interesul de a transforma această societate într-o întreprindere cât mai rentabilă posibil.

50. Cu toate că Philip Morris, în ceea ce o privește, datorită părții sale din profiturile societății Rothmans International, are un interes pentru reușita acestei întreprinderi, prima sa preocupare rămâne, în opinia Comisiei, aceea de a crește cota de piață și veniturile propriilor întreprinderi. Philip Morris ar păstra, prin urmare, un interes semnificativ pentru limitarea oricărei creșteri a cotei de piață a Rothmans International prin propriile eforturi în materie industrială și comercială. Comisia consideră astfel că participația minoritară a Philip Morris la capitalul Rothmans International nu determină în sine o modificare a situației concurențiale pe piața comunitară a țigaretelor.

51. Este necesar să se constate că elementele din dosar nu permit respingerea acestei evaluări a Comisiei. În special, nici un element nu permite să se concluzioneze că participarea riscă să conducă la o partajare a pieței în sensul că Philip Morris, fără a pierde cote de piață, se poate concentra pe o parte specifică a acesteia oferind astfel societății Rothmans International posibilitatea de a-și dezvolta activitățile într-un alt sector al pieței.

52. Nu există, de asemenea, date suficiente pentru a se concluziona că Philip Morris și Rothmans International cooperează în afara pieței comunitare într-un mod care afectează relațiile între aceste două societăți comerciale pe această piață. Reclamantele susțin doar faptul că o asemenea cooperare există pe anumite piețe geografice limitate, iar intervenientele afirmă că această cooperare se referă doar la acorduri de exploatare a anumitor mărci comerciale care aparțin celeilalte părți, ceea ce ar constitui pentru sectorul în cauză un procedeu normal și utilizat deopotrivă de reclamante. În aceste circumstanțe, nu se mai poate concluziona că acordurile în litigiu fac parte dintr-o politică de cooperare globală între două întreprinderi multinaționale pe piața mondială a țigaretelor.

53. Faptul că acordurile în litigiu cuprind dispoziții privind vânzarea eventuală a acțiunilor Rothmans International de către una sau alta dintre părți și că aceste dispoziții prevăd o posibilitate care, într-un context neschimbat, ar putea fi contrară articolului 85 nu este suficient în sine pentru a stabili că acordurile au ca obiect restrângerea concurenței. Este adevărat că acordurile din 1984 înlocuiesc acorduri care vizau partajarea controlului asupra Rothmans Holdings care, la rândul său, exercita un control real asupra politicii comerciale a Rothmans International și că această înlocuire nu a determinat o scădere a prețului plătit de către Philip Morris, dar este necesar să se amintească faptul că Philip Morris a reținut alte avantaje, în special avantajul de a putea împiedica preluarea controlului asupra Rothmans International de către o altă întreprindere concurentă și că aceasta a obținut o creștere considerabilă a cotei sale din profiturile înregistrate de Rothmans International. Cu toate că istoricul acordurilor în litigiu demonstrează că Philip Morris a avut în vedere o tranzacție care depășea cadrul unei investiții pasive, clauzele acestor acorduri, care vizează o situație pur ipotetică, nu permit stabilirea faptului că participația minoritară constituie prima etapă a unui plan destinat să preia controlul Rothmans International.

54. Este necesar, cu toate acestea, să se analizeze dacă aceste clauze produc efecte anticoncurențiale actuale, precum și dacă efectele potențiale ale acestora au fost luate în considerare în mod suficient de Comisie.

55. Comisia nu consideră că aceste clauze au o influență actuală asupra comportamentului concurențial al părților. În perspectiva cesiunii părții sale din capitalul Rothmans International, Rembrandt ar avea tot interesul să-și crească valoarea investiției printr-o concurență efectivă din partea acestei întreprinderi. Philip Morris, în ceea ce o privește, ar avea interes să limiteze prețul eventual al acțiunilor Rothmans International care aparțin societății Rembrandt și nu ar avea, prin urmare, nici un motiv să-și limiteze propriile eforturi pentru a obține cote de piață suplimentare. În plus, posibilitatea ca personalul societății Rothmans International să fie angajat ulterior de Philip Morris ar trebui să-l determine mai degrabă să-și demonstreze competențele profesionale. Comisia nu mai consideră că posibilitatea societății Philip Morris de a crea dificultăți în ceea ce privește vânzarea eventuală, de către Rembrandt, a acțiunilor sale deținute la Rothmans International poate constitui o amenințare care să poată influența gestiunea comercială normală a Rembrandt și a Rothmans International.

56. Elementele din dosar nu permit Curții să respingă această evaluare a Comisiei. Este necesar să se adauge faptul că obstacolele impuse cumpărării unei părți a Rothmans International de către o a treia întreprindere, care decurg din dispozițiile în cauză, nu ar putea fi considerate drept o restrângere actuală a concurenței pe piața țigaretelor contrară articolului 85. Pe de o parte, astfel cum au susținut intervenientele, dispozițiile de acest tip pot fi justificate de interesul legitim al părților contractante pentru protejarea investiției lor importante. Pe de altă parte, în circumstanțele prezentului caz, faptul că Philip Morris, fără să fi obținut ea însăși controlul Rothmans International, a dobândit puterea de a împiedica faptul ca acest control să treacă la o a treia întreprindere concurentă nu poate în sine să constituie o restrângere a concurenței.

57. În ceea ce privește efectele potențiale ale clauzelor în cauză, este necesar să se recunoască faptul că au fost adoptate de către Comisie măsuri destinate să evite producerea unor astfel de efecte în mod contrar articolului 85 din tratat. Astfel, Philip Morris s-a angajat să informeze Comisia cu privire la orice amendament, modificare sau adăugare adusă acordurilor și să notifice Comisia, în 48 ore, cu privire la orice creștere a portofoliului său de acțiuni în cadrul Rothmans International sau cu privire la orice eventualitate în care Philip Morris ar obține 25 % sau mai mult din totalitatea drepturilor de vot în cadrul Rothmans International. De asemenea, Philip Morris s-a angajat să pună în aplicare, la cererea Comisiei ca urmare a unei asemenea notificări, un acord de separare a intereselor respective ale Philip Morris și ale Rothmans International pe piața comunitară a tutunului, menținând astfel statu-quo-ul pe parcursul unei perioade de trei luni în cursul căreia Comisia ar putea analiza noua situație cu privire la articolele 85 și 86 din tratat.

58. Este adevărat că, astfel cum au subliniat reclamantele, aceste angajamente nu se aplică dacă Philip Morris obține un control de fapt asupra Rothmans International fără creșterea drepturilor sale de vot, în special în cazul cesiunii acțiunilor deținute de Rembrandt în favoarea a cel puțin zece cumpărători independenți. Or, într-un astfel de caz care, printre ipotezele de cesiune, pare cel mai puțin probabil și care presupune că Philip Morris renunță să se prevaleze de drepturile pe care clauzele i le acordă, puterea de control a Philip Morris ar fi, de asemenea, extrem de fragilă

dat fiind că această societate nu ar avea posibilitatea de a împiedica o concentrație ulterioară a drepturilor de vot pe lângă o a treia societate. Prin urmare, trebuie să se admită că, prin angajamentele asumate de către Philip Morris și Rembrandt, Comisia a consolidat posibilitățile sale generale de supraveghere și control, astfel încât să poată evita producerea unor efecte contrare articolului 85 de către clauzele acordurilor referitoare la o cesiune ulterioară a cotelor de capital deținute de părțile contractante la Rothmans International.

59. Din considerațiile precedente rezultă, prin urmare, că analiza obiecțiilor pe care reclamantele le-au formulat împotriva evaluării diferitelor clauze ale acordurilor în litigiu nu a demonstrat că în mod eronat Comisia a constatat că nu s-a stabilit un scop sau un efect anticoncurențial.

60. Cu toate acestea, reclamantele susțin, de asemenea, că, și în ipoteza în care diferitele elemente ale acordurilor în litigiu, analizate separat, nu ar fi considerate contrare articolului 85 alineatul (1), este totuși necesar să se analizeze dacă nu se ajunge la apariția unor efecte anticoncurențiale în urma combinării acestor diferite elemente.

61. În această privință, trebuie să se sublinieze faptul că analiza efectelor acestor acorduri trebuie să se întemeieze efectiv pe o apreciere de ansamblu a acordurilor. Reclamantele nu pretind că efectuarea unei asemenea evaluări ar fi fost omisă de Comisie, ci contestă concluzia la care a ajuns Comisia în această privință.

62. Fiind vorba de o evaluare economică complexă, trebuie amintit faptul că, în hotărârea din 11 iulie 1985 (Remia, 42/84, Rec., p. 2566), Curtea a considerat că, în cazul în care aceasta exercită în mod general un control întreg asupra îndeplinirii sau neîndeplinirii condițiilor de aplicare a articolului 85 alineatul (1), controlul pe care aceasta îl exercită privind aprecierile economice complexe ale Comisiei se limitează în mod necesar la verificarea respectării regulamentului de procedură și de motivare, precum și a preciziei materiale a faptelor, a lipsei unei erori evidente de apreciere și a abuzului de putere.

63. Curtea consideră că dosarul nu a relevat nicio greșală evidentă cu privire la elementele de apreciere care existau în momentul adoptării deciziilor atacate. În ceea ce privește aprecierea efectelor potențiale ale acordurilor în litigiu, este necesar să se sublinieze, pe de o parte, faptul că Comisia și-a anunțat intenția de a supraveghea îndeaproape dezvoltarea concurenței între părțile în cauză și, pe de altă parte, faptul că reclamantele pot solicita în orice moment o nouă analiză a acordurilor atunci când acestea pot aduce elemente noi.

64. Rezultă că argumentul întemeiat pe o evaluare incorectă a tuturor acordurilor în litigiu nu poate fi acceptat. Prin urmare, motivul privind aplicarea articolului 85 trebuie respins.

Cu privire la aplicarea articolului 86

65. În ceea ce privește articolul 86 din tratat, nu mai este necesar, după constatările de mai sus, să se analizeze în ce măsură Rothmans International ocupă o poziție dominantă pe un segment semnificativ al pieței comunitare. Nu poate fi vorba, în fapt, de un abuz de poziție dominantă decât în cazul în care participația în cauză constă într-un control efectiv al celeilalte întreprinderi

sau, cel puțin, într-o influență asupra politicii comerciale a acesteia. Rezultă din analiza referitoare la articolul 85 că nu s-a stabilit un asemenea efect al acordurilor din 1984. Prin urmare, este necesar să se respingă și motivul întemeiat pe articolul 86.

C – Cu privire la motivarea deciziilor în litigiu

66. Reclamantele invocă faptul că deciziile în litigiu sunt lipsite de validitate, deoarece Comisia nu a precizat pe ce cale a ajuns la concluzia sa. Deciziile ar merge mult mai departe decât deciziile precedente ale Comisiei și ar defini noi principii, astfel încât Comisiei îi revine să-și dezvolte raționamentul în mod exhaustiv.

67. Reclamantele adaugă faptul că îi revine cu atât mai mult Comisiei să-și motiveze în mod exhaustiv deciziile pentru elementele acordurilor din 1984 care sunt preluate din acordurile din 1981 cu cât aceasta își modifica, în deciziile atacate, poziția anterioară referitoare la acordurile din 1981, astfel cum aceasta este prezentată în comunicarea obiecțiilor.

68. În cele din urmă, reclamantele susțin că deciziile, cu toate că au adăugat argumente noi în raport cu scrisorile menționate la articolul 6 din Regulamentul nr. 99/63, nu au răspuns anumitor observații prezentate de către reclamante drept răspuns la aceste scrisori.

69. În conformitate cu jurisprudența constantă a Curții, sfera de aplicare a obligației motivării, consacrată prin articolul 190 din tratat, depinde de tipul actului în cauză și de contextul în care acesta a fost adoptat.

70. Atunci când este vorba de respingerea unei cereri în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 17, este suficientă expunerea de către Comisie a motivelor pentru care aceasta nu a considerat că este posibil să se stabilească existența unei încălcări a regulilor de concurență. În special, Comisia nu este obligată să explice eventuale diferențe în raport cu comunicarea obiecțiilor efectuată de aceasta, care constituie un document pregătit ale cărui aprecieri sunt de ordin pur provizoriu și urmăresc să stabilească obiectul procedurii administrative în ceea ce privește întreprinderile care fac obiectul acestei proceduri.

71. Este adevărat că, în hotărârea din 26 noiembrie 1975 (*Papiers Peints*, 73/74, Rec., p. 1491), Curtea a precizat că, în cazul în care, în cadrul unei practici decizionale, o decizie depășește în mod semnificativ cadrul deciziilor precedente, îi revine Comisiei să-și dezvolte raționamentul într-un mod explicit. Or, deciziile în litigiu se referă la acorduri de un tip care nu a fost întâlnit în practica administrativă anterioară a Comisiei și nu definesc noi principii în raport cu această practică, ci se limitează în special la o analiză a aspectelor particulare ale acordurilor în cauză.

72. În ceea ce privește obiecția referitoare la omisiunea de a răspunde argumentelor reclamantelor, este necesar să se amintească faptul că, în hotărârea din 17 ianuarie 1984 (*VBVB și VBBB/Comisia*, cauzele conexe 43 și 63/82, Rec., p. 19), Curtea a subliniat faptul că, deși, în temeiul articolului 190 din tratat, Comisia este obligată să menționeze elementele de fapt de care depinde justificarea deciziei și considerentele juridice în baza cărora a adoptat decizia, această

dispoziție nu obligă Comisia să discute toate elementele de fapt și de drept care au fost analizate în cursul procedurii administrative.

73. Este suficient, prin urmare, ca, în speța de față, Comisia să indice elementele de fapt și considerațiile juridice în temeiul cărora a constatat imposibilitatea de a demonstra că acordurile din 1984 constituie o încălcare a regulilor de concurență. Din această perspectivă, deciziile în litigiu nu pot fi considerate drept insuficient motivate. 74. Prin urmare, este necesar să se respingă acest ultim motiv, precum și întreaga acțiune.

Cu privire la cheltuielile de judecată

75. În conformitate cu articolul 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât reclamantele au căzut în pretenții, este necesar să fie obligate în mod solidar la plata cheltuielilor de judecată, inclusiv a celor ale intervenientelor.

Pentru aceste motive,

CURTEA (Camera a șasea),

hotărăște:

1) Acțiunile sunt respinse.

2) Obligă în mod solidar reclamantele la plata cheltuielilor de judecată, inclusiv a celor ale intervenientelor.

Due   Rodriguez Iglesias

Koopmans   Bahlmann   Kakouris

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 17 noiembrie 1987.

Grefier
P. Heim

Președintele Camerei a șasea
O. Due